

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 12 november 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om norsk idrott på idrottsforum.org

Idrott är, bland mycket annat, också kultur. Och definitivt inte bara populärkultur; sporten sammanförs i allt fler sammanhang med underhållning (*entertainment*), men i ökande utsträckning tar idrotten också plats i mer påtagligt finkulturella salonger. Ett sådant exempel är nummer 4, 2007, av den norska kulturtidskriften *Samtiden*, som har ett halvt tema (sex av tolv artiklar) med sporttexter. Medverkar gör två idrottsaktiva, Kjetil André Aamodt och Arild Stavrum, medan resten är idrottsforskare: **Mette Andersson, Arve Hjelseth, Gerd von der Lippe, samt Kari Steen-Johnsen och Dag Vidar Hanstad**. Vi gav *Samtiden*-numret till Bo Carlsson, som efter idogt läsande och funderande nu låter publicera sin recension på det forum han en gång grundade. Och han har blandade reaktioner på det han har läst. Somt är bra, annat mindre bra. Och något är riktigt bra. Carlsson konstaterar avslutningsvis att texterna inte i första hand är skrivna och publicerade för en professor i idrottsvetenskap. Men det var å andra sida bland annat just därför han valdes ut som recensent.

Samtida idrottstexter

Bo Carlsson

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Cathrine Sandnes (red)

Samtiden 4-2007

144 sidor, hft., ill.

Oslo: Aschehoug

ISBN 978-82-03-28359-8

Samtiden var "Årets tidskrift" i Norge 2007. Jag har haft nummer fyra av den årgången liggande för recensering på skrivbordet under en längre tid, och trots redaktörens påminnelser och påstötningar har den blivit orörd, trots att jag haft som ambition att så snabbt som möjligt ta mig an uppgiften. Men ibland blir bara saker oförklarligt liggande och bortglömda. Så kan det gå! Jag läste emellertid texterna i början av maj och tänkte då skriva recensionen, men nu i augusti är det äntligen dags att ta tag i pennan och recensionsuppgiften. Nåväl! *Samtiden* är Norges största och äldsta allmänkulturella tidskrift och, som man själv uttrycker det, "stället där landets skarpaste skribenter formulerar samhällstrender och -tendenser".

Nummer fyra, årgång 2007, som på omslaget har underrubriken "Freak" inrstat på ett baseballträ, handlar om, som redaktören Cathrine Sandnes uttrycker det, "det minst viktiga av det viktiga", och däribland sport. Av numrets tolv bidrag handlar sex artiklar om sport, och det är dessa texter som jag läst och ämnar recensera för idrottsforum.orgs läsare. Efter att Zadie Smith, i "Kom bedre till kort", behandlat relationen tradition och individuell talang i författandet och Gautam Malanki beskrivit asiatiska mäns karaktärer och vår bild av dessa män, tar Mette Andersson, via "Med flagget på brystet", sig an uppgiften att belysa rasism och etniska stereotyper inom norsk idrott, och menar att norsk toppidrott har en fortsatt lång väg att vandra när det gäller att leva upp till sitt eget ideal, nämligen att vara en "färgblind arena". Det finns nämligen stereotyper och en rad föreställningar som lever vidare som någon form av tyst kunskap ("taus kunnskap", på

norska), bland såväl aktörer som byråkrater och journalister. Förvisso är idrott en arena där individers presentationer tycks överskugga samhällets etniska hierarkier. Norsk medieforskning har dessutom, hävdar Mette Andersson, visat att så länge idrottsmannen vinner guld och ära till landet är det få kommentarer kring den etniska minoritetsbakgrunden. Genom att diskutera bland annat förhållandet biologi (arv) och sociologi (social miljö) diskuterar Andersson föreställningar som att "farten ligger i generna" och "de har de beste bena", där de "svartas" kroppsstyrka, inte talang och träning, blir avgörande. Detta, och liknande föreställningar, bidrar till att upprätthålla rasismen. Mette Andersson avslutar sin text med att uppmana idrotten att se över och instruera ledare och föräldrar vad som är oacceptabla och diskriminerande uttryck och föreställningar inom idrotten. Texten är viktig, om dock kanske inte så revolutionerande, i varje fall inte i ett idrottsvetenskapligt sammanhang, vilket förvisso inte är artikelns målgrupp – tror jag.

Nästa bidrag är Kjetil André Aamodt "Det beste for de neste". Aamodt är en känd och framgångsrik utförsåkare, som fått sporten med modersmjölken, via sin far (hm!). I den här artikeln beskriver Aamodt de lärdomar och den moral som idrotten gett honom. Texten är en tydlig hyllning till hans far och till idrottsfamiljen och dess fostrande och socialiserande egenskaper. Aamodt har som sagt mått förträffligt av att tidigt få elitsatsa på sin skidåkning. Han tycker därför det är beklagligt att det norska idrottsförbundet via sin syn på barn- och ungdomsidrott försvårar för dylika elitsatsningar och karriärer, och menar att barn (i varje fall han) mår bra av dylika utmaningar om de får positiv uppbakning. Han menar att han haft tur, då bestämmelserna kom efter hans karriär. Men han skall helst vilja överföra sina erfarenheter och positiva upplevelser till bland annat sina barn, och därmed gå i sin egen fars fotspår och tradition. Jaha! Efter att tidigare läst och [recenserat Paulo Davids skildringar](#) av "baby-trained champions", och dess beskrivningar av bland annat Olga Korbut, Zinedine Zidanes och Chris Everts negativa upplevelser av sitt idrottande i barn- och ungdomsåren framstår Aamodts idealiserande bild som en skarp kontrast, och som relativt onyanserad. Nja, detta är inte min typ av text!

Inte heller Arild Stavrum "Hvordan score mål" faller mig på läppen. Jag har emellertid sett Arild Stavrum göra mål för Helsingborgs IF på Olympia. Och onekligen var han en duktig målgörare under sin period i HIF. I den här texten förklarar Stavrum hur det går till att göra mål, och varför han och till exempel Ole Gunnar Solskjær tycks råka befinna sig på rätt plats. Stavrum tycka ha funderat mycket på detta, och till slut kommit på att det handlar om koncentration, och att uppfatta alla mål som lika viktiga, oavsett det handlar om en sagolik brassespark eller en tåfjutt på mållinjen. Han lanserar begreppet "koncentrationsmål", för att tydliggöra vad det handlar om, nämligen när tillfällen dyker upp vara bered på olika alternativ, som retur, felstud och "omöjliga" vinklar.

Nästa artikel handlar om vilka känslor fotboll tydligen kan uppbringa! Det vore ganska enkelt att "hata" italiensk fotboll, mest på grund av dess divalater, filmningar och uppehållande taktiska spel, samtidigt som många andra skulle hävda att det är den bästa fotbollen. Men jag skulle varken förmå mig eller ha förmåga att skriva några rader om den trista italienska fotbollen, och allra minst en artikel i ämnet. Arve Hjelseth däremot tycks ha den förmågan. Men Arve ogillar inte italiensk fotboll, utan – hör och häpna – den brasilianska varianten. I "Vi som hater Brasil" förklarar han varför. Egentligen rör det sig inte om själva fotbollsspelet på plan, utan mer om den förskönande och idealiserande bild som massmedia förmedlar kring brasiliansk fotboll; dess sambafotboll med brassesparkar. Men Hjelseth hävdar, med rätta, att detta är en fel bild, då de sedan fadäsen mot Italien 1982 alltmer utvecklade försvarsfotbollen och premierar tuffa och defensiva mittfältare, framför elegans och spontanitet. Men myten och föreställningen om den rytmiska och spontana brassefotbollen lever vidare i massmedias beskrivningar och skildringar. Men som sagt, som Hjelseth uttrycker det, de spelar i glansen av sitt eget mytomspunna förflutna. Jag kan nog hålla med Hjelseth i hans beskrivning, och även tala om det välorganiserade försvaret och att det brasilianska laget ofta favoriseras. Men än intressantare vore att utveckla texten till att handla om sportjournalistikens mytologiserande karaktär, vilket Hjelseths "hat" implicit handlar om.

I en fotbok om fotboll – jag minns inte vilken – med cirka fyrahundra bilder finns en (!) bild hämtad från damfotbollen, och den föreställer en frisparksmur där dessa kvinnor skyddar sina bröst med sina armar, i stället för snoppen. Gerd von der Lippe's titel på sitt bidrag, "Kvinnelige fotbollspillere har ikke baller" baserar sig också på denna skillnad! Artikeln vill påvisa att fotbollen är en manlig domän, och att även damfotbollen bedöms, värderas och begreppsliggörs utifrån denna förutsättning och dessa mansideal. Hon ger många exempel på citat och resonemang som bekräftar denna utgångspunkt. Lippe slutar med att fotboll kan ses som den sista skansen i samhället där män kan dyrka sin maskulinitet, i och för sig inte via våld, men genom sin "hängivenhet till mannen och bollen". Artikeln är välskriven och övertygande, men inte heller den speciellt revolutionerande.

Kari Steen-Johnsen och Dag Vidar Hanstad "Idrettens komplekse maktspill" anser jag vara den största behållningen i *Samtidens* val av idrottstexter. Idrotten inrymmer onekligen en mängd paradoxer, allt från inkludering och exkludering till hälsa respektive ohälsa. Men även dess förhållningssätt till demokrati baserar sig på en paradox. Idrottsrörelsen anser sig nämligen bygga på värden som demokrati, frivillighet, lika värden och lojalitet, men dess organisation och ledning är samtidigt väldigt odemokratisk, toppstyrd och fri från insyn och extern påverkan. Det är den problematiken som Steen-Johnsen och Hanstads text behandlar på ett intressant och initierat sätt. Texten kan även tjäna som ingång till diskussionen om idrottens självreglering och dess förtjänster och nackdelar. Vi kan

hoppas att författarparet utvecklar sina tankegångar och skriver en artikel för idrottsforum.orgs läsare.

För att sammanfatta mitt intryck av dessa texter som utgör grunden i *Samtidens* temanummer om idrott så är jag inte speciellt imponerad eller tillfredställd. Förvisso kan det vara intressant att växla mellan texter av idrottsforskare och idrottare (Aamodt och Stavrum), men i det här fallet har konceptet inte övertygat mig. Anderssons och von der Lippes artiklar är väl skrivna, men slår nog in öppna dörrar. Hjeltneths bidrag har sannolikt potential, men då med en helt annan och mer generell utgångspunkt. Det är egentligen endast Steen-Johnsen och Hanstads bidrag som lyfter? Men det kan inte, i mina ögon, vara detta temanummer som gjort att *Samtiden* blivit årets norska tidskrift 2007. Det är dock möjligt att jag är orättvis, och att jag lägger alltför stora idrottsvetenskapliga krav och förväntningar på texterna. *Samtiden* har sannolikt målgrupper som ligger utanför idrottens krets, och i det sammanhanget kan några av texterna kanske få upp ögonen för olika former av diskriminering inom idrotten – och i det sammanhanget är de viktiga.

© **Bo Carlsson 2008**

 Köp Samtiden 4/2007 från Adlibris.se

 Kjøp Samtiden 4/2007 fra Capris.no

 Køb Samtiden 4/2007 fra Adlibris.dk